

מסורת הש"ס

עם השמש. צעוד החמה וזרחת: ללי לנץ. שהוא קשה לכנס ולרץ ג' ימים ומחמירין על עצמן כז"ש: שטוענין. את הזיתים בקורות בית הדב ואת הענבים בעיגולי הגת שלא היו עולרין אותם בגלגל כמו שלנו אלא טוענין אותם בקורות כדצין והני דגת קרי עיגולין שהיו דפין

עצין עשין כעגולין ושון שטוענין אותם מצעוד יום והמסקה הולך וזכ כל השבת. ובגמרא (דף יט.) פריך מאי שנא דלא פליגי ז"ש בהא ומפרש משום דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת דכי אמרי' סמיטת זיתים וענבים אב מלאכה צ"ח חצית שנשצרה (לקמן דף קמג.) הני מילי ציזים וענבים שלא ריקסין מצעוד יום דהוא ליה מפרק דבר ממשאו הגדל בתוכו והוא תולדה דדש אכל הכא אין נותנין קורה על גבי זיתים עד שטוחנין מחלה צריחים וכן ענבים דורכין אותם מחלה צרגל וכלאו קורה נמי משקה נפיק ממילא אלא דלא נפיק שפיר כי השתא ולא דמי לנש: גמ' מאי שנה צולונו כו' ל"ג לה הכא אלא לקמן

בשנה ושון שטוענין: מאן סנא נתינת מים לדיו. ואעפ"י שאל גיבול הדיו וזו היא שרייתו והיו לישא ידיה צהכי ומיחייב משום לש דהא מתינתין ליכא גיבול ואפליגו זה מצעוד יום מכלל דשבת חייב חטאת הוא: האחרון חייב. משום לש שהוא אב מלאכה: אפר. לאו צר גיבול הוא: עפר. צר גיבול הוא לטיט של צנין: וזה סניא. תרתי מתינתא חדא דלפר וחדא דשפר: מדיד גבי הדיו (סנינוהו. חדא תניא ר' חייא וחדא תניא רבי אשעיא וחדא מניייהו תניא לעפר צלשון אפר: פוסקין. פותחין. עושין נגר קטן משפת המעין לגנה: מוגמר. לצונה ומיני בשמים נותנין על האש ומעשנין הבגדים שיהא ריחן נודף: גפרים. תחת כלי כסף שמזריצין בהם פרחים וזרורות כחטו ומעשנין בגפרית והן משחירות ומיכרות וקורין יליז'ר: קילור. תחצות שקורין לחי"א: ואספגניות. רטייה: צריחיים של מים. וכ"ש צריחיים של יד ושל חמור דלדס מצווה על שביעת בהמה: שטחטו מצעוד יום. מפני שמשמעת את הקול ואחור מילתא שבת שצבת ואיכא זילותא: לרבוש ענינים כלים. דכתיב לעיל מינה למען יזוה שורן וחמורין וגו': והשפא דאמרם צית הלל איס להו צניחם כלים. דהא על כרחין האי מתינתא צית הלל מדשרי בהן וקמני דרזחיים אסור משום שביעת כלים: מוגמר וגפרים אחאי שרו.

וה"ה לכל הך דמתני' הרי המוגמר מונח צערדסקאפות ונמלא כלי עושה בתוכה: לא קא עביד דלוי שום מעשה. אלא מונח על הארץ והן בתוכו אלא רחיים עביד מעשה ולז"ש כיון דמונחין בגווה היינו מעשה דליה: מזוודות דקא עבדי מעשה. שהפח נקשר ותופס העוף וכן יקוש שפושטים לחיות ללכודן צרגלים כשנוגעין בו קופץ ומתחצר מאליו ולוכד: צלחי. חכה שקורין איימ"א שהג צולעו ומתדקו והכלי אינו זו ממקומו: וקוקרי. שעושין סלים פיהן אחד רחב ופיהן השני קצר מאלו והדג (ס"א והחיה) נכנס שם ומוציא ראשו צפי הקצר ואין גופו יכול לצאת וכשאל להחזיר ראשו לפנים ראשי קרומות נכנסין לו תחת לחי דהשתא לא עביד כלי מדי: והשפא דאמר כו' ז"ש היא. והא דרזחיים צ"ש וז"ש לא שני להו צין היכא דעביד כלי מעשה צין היכא דלא עביד דהא אסרי צאונין דמתני'. וכיון דז"ש היא:

היא והיכא דעביד מעשה^{כא} אכל היכא דלא עביד^{כב} מעשה כי הך דמתני'^{כג} טעמייהו משום גזירה ומזוודות דמתני' צלחי וקוקרי: והשתא דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"מ דהלכתא כרז יוסף דמוקין צריחיים^{כד} כז"ש^{כה} דהא רב אושעיא קאי בוותיה^{כז} ולפ"ן ריחים מותרים ללדידיה לז"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חייש להשמעת קול ולי נראה^{כח} דרז אושעיא לא מוקי לה

רש"י^{כא}. כה. דטעמא דאין נותנין חטים לתוך רחיים של מים אלא כדי שיתחנו מבעוד יום היינו משום שביעת כלים ולא מיתוקמא הברייא אלא אליבא דב"ש דב"ש היא. רש"י^{כב}. כז. ומדאמר רב הושעיא דב"ה לית ליה שביעת כלים אידחייא הא דאין נותן דלחא דאיכא למימר. מוס' הל"ש. אלא כב"ה. אלו וזו הלכות עבד שבת כ'.

היא והיכא דעביד מעשה^{כא} אכל היכא דלא עביד^{כב} מעשה כי הך דמתני'^{כג} טעמייהו משום גזירה ומזוודות דמתני' צלחי וקוקרי: והשתא דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"מ דהלכתא כרז יוסף דמוקין צריחיים^{כד} כז"ש^{כה} דהא רב אושעיא קאי בוותיה^{כז} ולפ"ן ריחים מותרים ללדידיה לז"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חייש להשמעת קול ולי נראה^{כח} דרז אושעיא לא מוקי לה

רש"י^{כא}. כה. דטעמא דאין נותנין חטים לתוך רחיים של מים אלא כדי שיתחנו מבעוד יום היינו משום שביעת כלים ולא מיתוקמא הברייא אלא אליבא דב"ש דב"ש היא. רש"י^{כב}. כז. ומדאמר רב הושעיא דב"ה לית ליה שביעת כלים אידחייא הא דאין נותן דלחא דאיכא למימר. מוס' הל"ש. אלא כב"ה. אלו וזו הלכות עבד שבת כ'.

היא והיכא דעביד מעשה^{כא} אכל היכא דלא עביד^{כב} מעשה כי הך דמתני'^{כג} טעמייהו משום גזירה ומזוודות דמתני' צלחי וקוקרי: והשתא דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"מ דהלכתא כרז יוסף דמוקין צריחיים^{כד} כז"ש^{כה} דהא רב אושעיא קאי בוותיה^{כז} ולפ"ן ריחים מותרים ללדידיה לז"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חייש להשמעת קול ולי נראה^{כח} דרז אושעיא לא מוקי לה

יצאות השבת פרק ראשון שבת יח.

אכל בשכר אסור פירוש שרי יום צד"א בתלוש אכל במחזור אסור וצריך אחרת צין בתלוש צין במחזור מותר אמר ר"ש בר כהנא צנס רבי אחא בשבת וצאלל ובע"ז הלכה כר"ש צן אלעזר^א ורבינו תם נמי^ב כשצנה את ציתו לא סמך על שבתו ולא ראה להחיר:

^גומיהו^ד צדה מותר כרש"י^ה דצדה רגילות לעשות צארכוס ולא בשכרות יום ובשכר אל אומר נכרי לתקן מנעלים או לקנות אל יאמר מעשה למחר דא"כ היו כשכר יום אלא מעשה לשמרה ואם הביא לו נכרי כליו ויועד כספן בשבת אסור ללבושן בשבת דלמחר לקמן (קכג.) נכרי שהדליק נר בצביל ישראל אסור להשמשם ללילה (תוספות ט"ס):

אבל דיו דלאו בר גיבול הוא. והא דלמחר צנמה מצליקין (לקמן דף כג. ושם) כל השמיים יפס לדיו אינעיא להו לגבול או לעשן^א לאו דוקא גיבול אלא האי גיבול היינו עירוב צעלמא ואם תאמר והא מורסן דלמחר צפרק בתרא (דף קסג.) וס' דלאו צר גיבול הוא^ב וקאמר התם ר' יוסי צרבי יהודה אינו חייב עד שיגביל^ג וי"ל דהתם לגבי קמח קאמר דלינו צר גיבול אלא צר גיבול הוא טפי מדיו^ד ולהכי לא צר מיימי מנייה סנא חזיו ומכאן קשה על המפרש אהא דלמחר צצילה צפרק המציא (דף לז.) וס' קיטמא שרי היינו כשנומנין מים לתוכו לשרוק המנור סביב האול ואלו צר גיבול הוא והכא משמע דלדרכה דמידי דלאו צר גיבול הוא חייב טפי אלא יש לפרש קיטמא שרי צלל^ה מים לשרוק המנור סביביו^ו וקמ"ל דלא מוירין שמה יגבול צי"ט:

ומתדפאת והוציאת כל השבת בוצה. ואם תאמר הא דלמחר צפרק שמונה שריס (לקמן דף קכג.) שורין קילורין מע"ש ומניח תחת העין בשבת וא"כ^א צצנת נמי שרי להניח ויש לומר דלקמן מיידי צלדס צריח אינו מניח צעין לרפואה אלא תחת העין למענו וליכא למישא לשחיתא סוממנים והכא מניח צעין לרפואה ולא שריא אלא מערב שבת^ב:

אוינין ש' פשתן מאי טעמא שרו. הא דנקיט אונין טפי מדיו וסוממנין וכרשיני^ג משום דהתם פשיטא דליכא מעשה כלל אכל צאונין התנור עושה קצת מעשה כשמתחממו ועוד צריח לא הויכר ליה אכל גבי אונין החכר התנור:

וְיָיִמָא מר משום שביעת כ"ים. ואם תאמר למאי דמסקי מאן תנא שביעת כלים דלדורייתא צ"ש מאן פריך רב יוסף ולימא מר משום שביעת כלים^א וכי אינו יותר טוב כמו שמפרש רבה שמשמעת הקול ואח"כ כז"ה^ב וי"ל דלא צריח ליה לרז יוסף טעמא דהשמעת הקול כלל ומסתברא ליה טפי לאוקמה כז"ש משום שביעת כלים^ג ונראה דרבה סבר דטעמא דז"ש לאו משום שביעת כלים הוא אלא סבר דטעמא דז"ש דגורין דילמא אחי למעבד צצנת^ד דאי לרבה נמי טעמא דז"ש משום שביעת כלים למה היה צריך רב יוסף להביא הברייתא והא מתני' היא דאסרי צית שמאי משום שביעת כלים^ה ועוד דלמחר לקמן (דף יט.) הני דאי עביד להו צצנת חייב חטאת גזרו צית שמאי עם חשכה משמע דטעמא דצית שמאי משום גזירה ולא משום שביעת כלים^ו ולרז יוסף לא תקשה אחאי [לא] אסרי צית שמאי טענית קורה משום שביעת כלים דהתם טפי מילתא כליל הך דמתניתין ואם תאמר לרבה הך צריחא דשביעת כלים אלא תרמייה^ז ויש לומר דרבה סבר דצריחא דשביעת כלים צית שמאי

היא והיכא דעביד מעשה^{כא} אכל היכא דלא עביד^{כב} מעשה כי הך דמתני'^{כג} טעמייהו משום גזירה ומזוודות דמתני' צלחי וקוקרי: והשתא דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"מ דהלכתא כרז יוסף דמוקין צריחיים^{כד} כז"ש^{כה} דהא רב אושעיא קאי בוותיה^{כז} ולפ"ן ריחים מותרים ללדידיה לז"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חייש להשמעת קול ולי נראה^{כח} דרז אושעיא לא מוקי לה

רש"י^{כא}. כה. דטעמא דאין נותנין חטים לתוך רחיים של מים אלא כדי שיתחנו מבעוד יום היינו משום שביעת כלים ולא מיתוקמא הברייא אלא אליבא דב"ש דב"ש היא. רש"י^{כב}. כז. ומדאמר רב הושעיא דב"ה לית ליה שביעת כלים אידחייא הא דאין נותן דלחא דאיכא למימר. מוס' הל"ש. אלא כב"ה. אלו וזו הלכות עבד שבת כ'.

היא והיכא דעביד מעשה^{כא} אכל היכא דלא עביד^{כב} מעשה כי הך דמתני'^{כג} טעמייהו משום גזירה ומזוודות דמתני' צלחי וקוקרי: והשתא דאמר רב אושעיא הא מני ב"ש היא. אומר ר"מ דהלכתא כרז יוסף דמוקין צריחיים^{כד} כז"ש^{כה} דהא רב אושעיא קאי בוותיה^{כז} ולפ"ן ריחים מותרים ללדידיה לז"ה שרי אפי' היכא דקעביד מעשה ולא חייש להשמעת קול ולי נראה^{כח} דרז אושעיא לא מוקי לה

עין משפט נר מצוה

קלד א מיי פ"ח מה' שבת הלכה נו סמנ ללון ס' קלד ב ג מיי פ"ג מה' שבת הלכה ג ופ"ו הלכה נו סמנ שם טור ש"ע א"ח סימן רנב שפ"ק ה וסימן רמו ספ"ק ה:

מוסף תוספות

א. אלמא פסיק כר"ש בן אלעזר דאמר בעירוב במחזור דאסור אף בקיבולת והוא הדין בחורן התחום ולא מיבעיא הבנין עצמו דאסור אלא אף לפסול האבנים ולתקן הקירות ואפילו חרוק מן החומה ואפילו בביתו של עובד כוכבים אסור כיון דלצורך מחזור הוא, דהא במחזור כה"ג פליגי ופסיק הלכה כר"ש מן אלעזר. דאילו לעשות הבנין עצמו אפילו רבנן מודו דאסור דברשות ישראל הוא ולא שרו אף תלוש אלא בביתו של עובד כוכבים בנך כלים לכוזם שתקנוס ביד עובד כוכבים. מוס' ע"ז סא: א. ע"פ שהקל בקיבולת. ב. ע"פ שאלו ב"ה עובדי מוס' ע"ז סא: ג. עובדי כוכבים לבנות בשבת אע"פ שהיו עושים בקיבולת. מוס' ע"ז סא: ד. אע"פ שהלכה כר"ש בן אלעזר בקיבולת מ"מ. מוס' ע"ז סא: ה. דהא סתם ל' תנא דמתני' כותיה, והטעם מפרש דאריסטא אריסטויה קא עביד. מוס' ע"ז סא: ו. אלמא דיר בר גיבול הוא, וי"ל. מוס' (ע"י שפ"א). א. [ד]בני למימר דעד כאן לא קאמר ר' יוסי ב"ר יהודה אלא בהדיא אחד ומסיק דתנא בהדיא אחד לתוכו מים האחרון חייב דבריו רבי. מוס' הל"ש. ב. אלא אע"פ דמורסן לאו בר גיבול הוא לא מיתיריב מונחת מים. מוס' הל"ש. ג. [ו]אפר. מוס' הל"ש. ד. כמו שהזכיר. מוס' ע"ז סא: ז. לטתום הדקיקים של תנור שלא יוציא האור. מוס' ע"ז סא: ח. מאי איריא מערב שבת אפילו. מוס' הל"ש. ט. שהזכיר תחלה בשבת. מוס' הל"ש. י. [ו]א"כ לא אחאי כב"ה. מוס' הל"ש. יא. [ו]מ"ט אפקה רב יוסף לברייא מבי"ה ואוקמה כב"ש. ע"כ. יב. מלאוקמא כב"ה מטעמא גירצא דהשמעת קול. [ו]מלתא חדתא [ו]יא דלא אשכחן בשום דוכחא. פסקי הל"ש סימן ל"ג. יד. וביה לא גזרו. מוס' הל"ש. יו. [ו]הוה ליה למימר כדקא מודית לי דב"ש אית להו שביעת כלים. מוס' הל"ש. יז. ואי משום שביעת כלים לאו גזירה הוא אלא איסורא דאורייתא. והך סוגיא מתוקמא כרבה. מוס' הל"ש. כ. אי כב"ה למה לי טעמא דמשמעת קול, וכב"ש נמי לא אחאי מדמפרש לקמן טעמא דב"ש כל מדי דאי עביד ליה בשבת מחייב חטאת גזרו בהו משכשכה. מוס' הל"ש. (ע"י מהש"פ). כא. בנן רחיים. מוס' הל"ש. כב. כלי. מוס' הל"ש. כג. [ו]דיונין אונין לתוך תנור וצמר ליוורה. מוס' הל"ש. כד. בבשבת כלים.

תורה אור השלם

1 ובכל אשר אפרתי אליכם תשמרו ואם אלהים אחרים לא תבדו לא ישמע על פיך: שמות רב ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואחד נטון לחבור את המים וכו' וילגמא לא דהא ע"כ:

לעני רש"י

יבלי"ר [בניאלי"ר]. לגפר (ולגפר את המוחצת באמצעות הפריחה). לזו"א. רטיה לטין. איימ"א [א"ר]. חכה.

תוס' ישנים

(א) א"ר התם חטו משום קילור עצמו בתחצות אלא שורה הקילור צמים ולגבי דקידה ליכא למנועו שידע כי לא המירו לו אלא ע"י שרייה ואחרים סבורין שגלחון מים הוא לז"ר:

רבינו הגנאל

אילו ששינוי בברייא, פותחין מים לזניה בע"ש, שורה הקילור צמים ולגבי דקידה ליכא למנועו שידע כי לא המירו לו אלא ע"י שרייה ואחרים סבורין שגלחון מים הוא לז"ר: